Reasumując, książka „Islamofobia, jako technologia władzy. Studium z antropologii politycznej” jest interesującą publikacją, w której autorka w innowacyjny sposób odnosi się do tytułowego zjawiska w oparciu o dogłębną analizę dostępnych materiałów. Książka Bobako zasługuje na uwagę, również ze względu na niewielką ilość publikacji poruszających temat islamofobii. Jej refleksja została oparta na obszernych analizach teoretycznych. Autorka w swojej publikacji operuje wieloma kategoriami z zakresu politologii, filozofii, czy antropologii. Przedstawia szczegółowe tło historyczne, wykorzystując przy tym również dzieła sztuki i literatury, co pozwala jej przedstawić pełny obraz europejskiej islamofobii. Książka Bobako stanowi bardzo cenną pozycję dla wszystkich osób zajmujących się badaniami nad ksenofobią, islamofobią czy antysemityzmem, gdyż zawiera ogromne zaplecze metodologiczne i historyczne. Dodatkowym atutem książki jest jej schematyczny podział, który w znakomity sposób porządkuje wielość wątków, dzięki czemu czytelnik nie gubi się w rozważaniach autorki. Publikacja jest godna polecenia również studentom politologii, ponieważ posiada solidne zaplecze metodologiczne. Ponadto w kompetentny, a zarazem przystępny sposób, omawia aktualne zjawisko, które odgrywa ważną rolę w budowaniu populistycznych narracji w wielu europejskich ugrupowaniach politycznych.

Bibliografia

- Bobako M., , *Islamofobia jako technologia władzy. Studium antropologii politycznej*, Kraków 2017.
- Fallaci O., *Korzenie nienawiści*, Warszawa 2003.
- Huntington S.P., *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*, Warszawa 2011.

mgr Katarzyna Wasiak
Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych
Uniwersytetu Łódzkiego
ul. Składowa 43
90–127 Łódź

Ahmet Burak, Natalia Gburzyńska (red.), *Turcja w XXI wieku. 21. Yüzyıl-da Türkiye* [Turkey in the XXI century / Турция в XXI веке], Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016, ss. 260

Prawda o Turcji

O Turcji ostatnio wiele się pisze i mówi w aspekcie odgrywania coraz większej roli i w świecie i w regionie. Książka zawiera rozdziały o różnych problemach tego państwa, pióra zajmujących się

tą problematyką pracowników naukowych Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Sprawa, która budzi wiele zainteresowania wśród światowej opinii publicznej, to ludobójstwo Ormian. Zbigniew T. Szmurło w swojej publikacji zajmuje się ormiańskimi chaczkarami, czyli kamiennymi płytami krzyżowymi, upamiętniającymi martyrologię Ormian, a także aktami ludobójstwa, dokonywanymi przez wieki na chrześcijańskich Ormianach przez gnębiących ich najeźdźców i zdobywców, czyli wyznających islam Turków, a głównie w latach 1915–1917, czemu zresztą Turcy kategorycznie zaprzeczają. T. Szmurło pisze, że jedną z pierwszych europejskich autorek, która w 1925 roku zajęła się dość dokładnie w swoich utworach ludobójstwem Ormian, była polska pisarka, Zofia Nałkowska. Autor eseju zwraca uwagę na rolę chaczkarów w historii i religii Ormian, a także przypomina, jak to kemaliści, uznawani za twórców nowoczesnej Turcji, starali się nie dopuścić do powstania niepodległej Armenii i amnestionowali wszystkich winnych zbrodni na Ormianach. Jakże to kojarzy się z dzisiejszą sprawą Kurdów!? Chaczkary, ustawiane w Polsce, to formalnie temat tego eseju, ale jego treść znacznie wykracza poza tytuł.

Europa dzisiaj widzi Turcję głównie poprzez sprawę uchodźców z Syrii. Jarosław Piątek przedstawia Turcję jako tradycyjny kraj tranzytowy dla nielegalnych uchodźców, a także zajmuje się szerzej problemem uchodźców w aspek-

cie historyczno-prawnym, nie uciekając przed przedstawieniem niekorzystnych skutków międzynarodowej, nielegalnej migracji. Pisze też sporo o uchodźcach-Kurdach. Turcy są zainteresowani, by jak najwięcej Kurdów emigrowało z Syrii do Europy. Autor wprawdzie nie wyjaśnia bliżej tego problemu, ale najprawdopodobniej Turkom chodzi o to, by „rozrzedzić” żywioł kurdyjski w regionie, co miałyby wpłynąć na osłabienie dążeń Kurdów, żyjących również w państwach ościennych do powołania własnego państwa, między innymi z ziem tureckich.

Podobnym problemem zajmuje się Ahmet Burak, który zwraca uwagę na to, że problem uchodźców syryjskich do Turcji występuje już od lat, przedstawiając trudności adaptacyjne uchodźców syryjskich w Turcji i ich negatywny wpływ na sytuację społeczną w Turcji. Syria stała się dla Turcji dość uciążliwym sąsiadem, konkluduje autor. Ahmet Burak, śladem zachodnich autorów uważa, że rząd Syrii walczy z demokratami, jakby zapominając o działaniach Państwa Islamskiego, czyli ISIS.

A jak jest z integracją Turcji z Unią Europejską? Tym problemem zajmuje się Ewa Kołodziejska., wskazując na fobie tureckie wśród niektórych członków UE, na brak zainteresowania przyjęciem Turcji do UE, a tym samym na trudności z wejściem Turcji do Unii. Wśród tych problemów niemałe znaczenie ma konflikt wokół Cypru, który w praktyce od lat blokuje postęp w rozpatrywaniu tureckiej aplikacji przez Brukselę.

Powstaje kluczowe pytanie: czy sama Turcja, która złożyła wniosek o przyjęcie do tej organizacji w 1959 roku, jest dzisiaj nadal zainteresowana wejściem do UE. Jest to pytanie bardzo na rzeczy, gdyż obecnie sytuacja międzynarodowa, w porównaniu z rokiem 1959 uległa znacznemu przegrupowaniu, a na terytorium Turcji znajduje się granica między Europą a Azją, co u niektórych państw europejskich budzi obawy, że przyjęcie Turcji oznaczałoby dla UE przekształcenie się w unię euroazjatycką, a po przyjęciu Turcja byłaby w Unii największym państwem po Niemczech, mając wielki wpływ na podejmowane w UE decyzje. Przeciwko przyjęciu Turcji do UE występują Niemcy, Francja, Austria, Grecja i Cypr, natomiast członkostwo Turcji w Unii popierają głównie Wielka Brytania / obecnie jest już na wylocie/ oraz Hiszpania. Polska i kilka innych państw członkowskich popierają wejście Turcji do Unii „ostrożnie”.

A jakie Turcja ma perspektywy na przyszłość? Tym problemem zajmuje się Natalia Gburzyńska konkludując, że postawienie takiej prognozy jest trudne. Chociaż autorka nie wyklucza, że Turcja nigdy nie stanie się członkiem Unii Europejskiej, natomiast kraj ten jest zainteresowany utrzymywaniem i podtrzymywaniem dobrych stosunków z Rosją Putina. Natalia Gburzyńska uważa, że właśnie pozostawienie Turcji poza UE spowoduje, że ten kraj zwróci się jeszcze bardziej ku Federacji Rosyjskiej. Autorka rysuje przeszkody na drodze Turcji do Unii: autorytarny system, naruszanie

praw człowieka, problem Cypru Północnego. Zwraca też uwagę na fakt, że od pewnego czasu gospodarka turecka znajduje się w stanie uśpienia. Zajmuje się też interesującymi aspektami polityki wewnętrznej Turcji.

Anna Warakomska koncentruje się nad wyczuwaną powszechnie, choć mało opisywaną ksenofobią i izolacją religijną w rodzinach tureckich imigrantów na Zachodzie, zwłaszcza w Niemczech. Jadwiga Wojciechowska pisze o tzw. inżynierii wyborczej, w tym o majstrowaniu nad okręgami wyborczymi rządzących Turcją elit po to, by rządziły wiecznie. Alicja Stanco-Wawrzyńska zajmuje się systemem obronnym Turcji, a Anna Quirin pisze o wizerunku Turcji w Europie, przeważnie zresztą negatywnym, co nie pomaga Turcji w jej działaniach na arenie międzynarodowej.

Interesująca książka o ważnym, liczącym się kraju.

Jacek Potocki
ul. Wiatraczna 16a
05-822 Milanówek
e-mail: jacekpotocki2000@gmail.com